

מבוא למימון לאקטוארים

צורות ארגוניות של ישויות עסקיות ומקורות המימון

צורות ארגוניות של ישויות עסקיות ומקורות המימון

- כפי שצוין בשיעור הקודם, נקודת ההתייחסות המרכזית של מקצוע המימון הנה בעיקר **חברה מסחרית ציבורית**
- ✓ **חברה בע"מ מהווה נקודת מוצא** נוחה המאפשרת גישה שיטתית לנושאים חיוניים במימון ישויות עסקיות אחרות
- ✓ בשיעור הזה נכיר **בצורות ארגוניות נוספות** של ישויות עסקיות ונתייחס ליתרונותיהן וחסרונותיהן היחסיים
- ✓ כמו כן נדון **בהבדלים שבין חברות ציבוריות ופרטיות**
- ללא הקשר לצורתה הארגונית הספציפית של ישות עסקית, הפעלת עסק מחייבת קביעת **מקורות המימון**
- ✓ נדון **בדרכים עיקריות של מימון** לטווח זמן קצר ובינוני (בהמשך נרחיב לטווח ארוך בעיקר בהקשר לחברה בע"מ)

מבנה השיעור

- בהתאם למטרות שהוגדרו, פרקי השיעור העיקריים הנם:
  1. **צורות ארגוניות של ישויות עסקיות**; הפרק יתייחס ל-
    - ✓ בעלות יחיד - sole proprietorship (sole trader)
    - ✓ שותפות - partnership
    - ✓ **חברה בעירבון מוגבל** (בע"מ) - limited company
    - ✓ שותפות בע"מ - limited liability partnership
  2. הצורות הנסקרות לא ממצות את כל הצורות הקיימות במדינות שונות אך מספקות ידע בסיסי הניתן להרחבה **יתרונות וחסרונות יחסיים של חברות בעירבון מוגבל**
  3. **סוגים עיקריים של מקורות מימון** (זמניים לכל הישויות)
  - ✓ נתייחס למימון לטווח קצר ובינוני (ארוך יסקר בהמשך)

ישויות עסקיות: בעלות היחיד

- **בעלות היחיד** (sole proprietorship/trader) הנה צורת התארגנות עסקית המהווה עסק שמנוהל ע"י בעלי (בעלי העסק הנו פרט יחיד אשר יכול גם להעסיק עובדים)
- ✓ מאפיין חשוב של בעלות יחיד הוא **עירבון בלתי מוגבל**: כל **רכושו האישי** של בעל העסק, כולל חשבון בנק, בית, נכסיו וכו', עומד לרשות בעלי החוב במקרה של אי פירעון במועד
- לבעל העסק שמוגדר בבעלות היחיד **זכות לעשות כרצונו** בכל הקשור לבעלות (למשל להוריש) ולהכנסות (למשוך) העסק וניהולו השוטף (לשכור/לפטור עובדים עפ"י הסכם)
- ✓ יתרונה היחסי של צורת התארגנות זאת הנו **בקלות של הקמת העסק**: בעיקרון נדרשת רק ההחלטה העצמאית, עם מיעוט דרישות רשמיות (כגון מילוי טופס החזר מס)

ישויות עסקיות: בעלות היחיד

- מלבד לקלות ההקמה, לבעלות היחיד **יתרונות נוספים**:
  - ✓ **פטור ממס החברות**: המס המוטל על עסק היחיד הנו מס הכנסה אישי בלבד, לכן רווחי העסק ממוסים פעם אחת בלבד (תשלומי הדיבידנד בחברה בע"מ ממוסים פעמיים)
  - ✓ **רגולציה ודרישות מסדירות מינימאליות** (אם בכלל)
- לצד היתרונות, לעסק בבעלות יחיד גם **שורת חסרונות**:
  - ✓ חסרון אחד כבר הוזכר לעיל: **עירבון בעלים בלתי מוגבל**
  - ✓ חסרון לא זניח נוסף: **הקושי בגיוס משאבים** (הלוואות)
  - ✓ לבסוף, שורת חסרונות משניים כגון הקושי בניהול עסק ע"י אדם אחד, חוסר מקצועיות חלקי בלתי נמנע, התלות במצב הבריאותי ואורך חייו (המוגבל) של אדם אחד וכו'.

ישויות עסקיות: השותפות

- **השותפות** (partnership) הנה צורת התארגנות עסקית המהווה עסק שמנוהל ע"י יותר מאדם אחד (שוב, הבעלים יכולים להעסיק עובדים, אולם יש יותר מבעל חברה אחד)
- ✓ השותפות נוצרת כאשר שניים או יותר שותפים, יתכן אך לא בהכרח בעלי אותו מקצוע, **מחליטים לנהל עסק ביחד**
- ✓ השותפים **לא חייבים ליטול חלק שווה בניהול העסק**; חלקם יכולים רק לספק משאבים מבלי ליטול חלק פעיל
- המאפיין החשוב של שותפות הוא **עירבון בלתי מוגבל של כל השותפים**, בדומה לעירבון בלתי מוגבל של עסק היחיד
- ✓ חשוב לציין **שכל שותף בנפרד נושא במלוא האחריות** כלפי בעלי החוב, עד לסך גובה רכושו האישי; לכן תנאי הכרחי לניהול עסק השותפות הוא **אמון הדדי** בין כל השותפים

ישויות עסקיות: השותפות

- השותפות היא התארגנות מורכבת יותר מעסק היחיד, ודורשת הגדרת זכויות וחובות של השותפים בהסכם השותפות (המגדיר גם תפקידים, חלוקת רווחים, וכד')
- עם זאת, לשותפות יתרונות דומים לאלו של עסק היחיד:
- ✓ הקמת עסק זולה ופשוטה ורגולציה לא מטרידה במיוחד
- ✓ פטור ממס החברות: כל שותף ישלם מס הכנסה בלבד
- גם חסרונות דומים (לפחות בחלקם) לאלו של עסק היחיד
- ✓ עירבון בלתי מוגבל (הכרוך כאן בצורך באמון הדדי)
- ✓ הקושי בגיוס משאבים (מחוץ למקורות האישיים)
- ✓ הקושי בהעברת בעלות (החלפת שותף באדם אחר עלולה להיות לא פשוטה, לאור חשיבותה של זהות השותפים)

ישויות עסקיות: החברה בע"מ

- חברה בעירבון מוגבל (בע"מ - ltd - limited company) הנה צורת התארגנות עסקית המהווה עסק שהוא ישות משפטית נפרדת מבעליו (separate legal entity)
- ✓ עפ"י הגדרה, חברה בע"מ מהווה ישות משפטית שיכולה לסחור ברכוש, לחתום על חוזים, ולעמוד לדין על עבירות
- חברות בע"מ בד"כ נוצרות כתוצאה מהנפקה של מניות, כאשר בעלי המניות מוגדרים גם בעלי החברה, עם אחוז הבעלות בהתאם לכמות המניות היחסית בידי אותו הפרט
- ✓ אחוז הבעלות בא לידי ביטוי בין השאר בזכויות ההצבעה במועצת מנהלים (שיעור 1), אשר תפקידה למנות הנהלת החברה, הכוללת מנהלי ביצוע (executive directors)

ישויות עסקיות: החברה בע"מ

- מועצת מנהלים ומנהלי הביצוע מנהלים את החברה עבור בעליה, עפ"י מדיניות ואסטרטגיה שנקבעות ע"י המועצה
- ✓ לכן, בעלי החברה (בעלי המניות) מעורבים בניהול החברה רק בצורה עקיפה, באמצעות ההצבעה במועצת המנהלים
- ✓ הערה: הנ"ל מתייחס בעיקר לחברות ציבוריות ופחות לחברות פרטיות (ההבדל בין השתיים מוסבר בהמשך)
- שימו לב כי הנהלת החברה מחליטה בין השאר גם לגבי חלוקת הרווחים לבעלי החברה (ניגוד עניינים, שיעור 1)
- ✓ ברגע שהוחלט על חלוקת רווחים (דיבידנד), התשלומים נקבעים אוטומטית בהתאם לכמות המניות בידי הבעלים
- ✓ באפשרות הנהלה להחליט שלא לחלק רווחים או לחלק רק חלקם כדיבידנד ולהשקיע את השאר מחדש בחברה

ישויות עסקיות: החברה בע"מ

- לחברה בע"מ (המכונה גם corporation) שורת יתרונות וחסרונות המבדילים בינה לבין עסק היחיד והשותפות
- יתרונותיה העיקריים של חברה בע"מ כוללים בין היתר:
- ✓ עירבון מוגבל: אחריותם של הבעלים מוגבלת להשקעתם המלאה במניות החברה (הרכוש האישי מחוץ לתמונה)
- ✓ העברת בעלות פשוטה (מכירת מניות בשוק ההון הפתוח)
- ✓ ניהול מקצועי, חלוקת תפקידים, אורך חיים בלתי מוגבל
- ✓ בנוסף וגם כתוצאה מהנ"ל, קלות יחסית בגיוס משאבים
- חסרונותיה העיקריים של חברה בע"מ כוללים:
- ✓ הקושי והעלות של פתיחת העסק ורגולציה כבדה וקפדנית
- ✓ חובת תשלום מס החברות, הגורמת למיסוי רווחים כפול

ישויות עסקיות: החברה בע"מ

- הערה לגבי עלותן המלאה של המניות: במידה והמניות נרכשו בתשלום אחד, הבעלים לא יידרשו לשלם דבר בעת פשיטת רגל; אחרת יידרשו להשלים את שאר התשלומים
- בהקשר לפשיטת הרגל במקרה של חוסר יכולת פירעון: לבעלי החברה בע"מ זכות שיורית (residual claim) לנכסי החברה; להלן נקודות נבחרות על פשיטת רגל:
- ✓ במקרה הזה נכסי החברה נמכרים ע"מ להחזיר חובות
- ✓ בעלי החוב (אג"ח ומלווים) מקבלים את חלקם ראשונים
- ✓ בעלי מניות בכורה (נני"ע היברידי) באים אחרי בעלי החוב
- ✓ בעלי מניות רגילות הם אחרונים ומקבלים את מה שנשאר עד לשלב הזה (ככלל, לא נשאר דבר ולא כל החובות כוסו)

ישויות עסקיות: החברה בע"מ

- הבהרה בדבר טרמינולוגיה של פשיטת הרגל: דיונים רבים בנושא קשיים החמורים אליהם עלולה להיקלע החברה מתייחסים, לעתים ללא הבחנה ברורה, למונחים הבאים:
- ✓ חוסר יכולת פירעון (default או insolvency)
- ✓ פשיטת רגל (bankruptcy)
- חשוב לזכור כי המונחים קשורים אך אינם שקולים:
- ✓ חוסר יכולת פירעון הנו המצב שבו החברה אינה מסוגלת לעמוד בהתחייבויותיה כלפי הנושים (כגון החזר הלואה)
- ✓ פשיטת רגל מהווה תהליך משפטי (שיכול להיות מופעל בעקבות חוסר יכולת הפירעון) שבמסגרתו החברה זוכה להגנה משפטית והתהליך נועד למזער נזקים לכל הצדדים

ישויות עסקיות: החברה בע"מ

- לאור העירובן המוגבל ובהקשר לפשיטת הרגל וניגודי עניינים אפשריים, ברור מדוע **החברות בע"מ נתונות לרגולציה כבדה** שנועדה להגן על ציבור המשקיעים
- בעת הקמתה חייבת החברה בע"מ להגיש מסמך יסוד – **תזכיר התאגדות** (memorandum of association) המפרט את שמה, מטרותיה, צורת אחריות הבעלים, ועוד
- ✓ החברה בע"מ חייבת להגיש גם **מסמכי משנה** המפרטים כללי ניהול פנימיים, חוקי הצבעה, חלוקת הרווחים, ועוד
- ✓ החברה בע"מ תגיש **דו"חות תקופתיים לביקורת** (audit)
- ✓ נציין כי במקרה של התנהלות לא הולמת של בעלי החברה בע"מ **בית המשפט רשאי לבטל את סעיף העירובן המוגבל**

13

ישויות עסקיות: נקודות השוואה

- **השוואה בין צורות ארגוניות** שנסקרו קודם, נציין כי:
  - ✓ בד"כ רק לעסקים **קטנים מאוד** יתרון אמיתי בהגדרה כעסק בבעלות היחיד, בעיקר כאשר אין כל יתרון לגודל
  - ✓ בד"כ רק **תנאים מיוחדים** (לא בהכרח נדירים) מצדיקים הגדרת עסק כשותפות, עם כל הבעייתיות של גיוס ההון
- במקרים רבים **החברה בע"מ היא הצורה האופטימאלית**:
  1. **עירבון מוגבל מוריד את הסיכון** ובכך מעלה ערך החברה
  2. **העברת בעלות פשוטה** מגבירה נזילות ומעלה ערך החברה
  3. **זמינות משאבים** מעודדת ניצול יעיל של פוטנציאל צמיחה
- הגורמים הנ"ל תורמים לכך שחברה בע"מ מהווה צורה **נפוצה ופופולארית**; אולם קיימות גם צורות היברידיות

14

ישויות עסקיות: השותפות בע"מ

- **השותפות בע"מ** (llp - limited liability partnership) הנה צורת התארגנות עסקית המהווה **עסק שמנוהל ע"י פרטים שהם הבעלים, אך מהווה ישות משפטית נפרדת**
- ✓ שותפות בע"מ **דומה לשותפות רגילה** שאינה מנוהלת ע"י עובדים שכירים אלא ע"י הבעלים, ואינה מנפיקה מניות
- ✓ מאידך השותפות בע"מ **דומה לחברה בע"מ** שגם מהווה ישות משפטית נפרדת ואחריות הבעלים בה הנה מוגבלת
- השותפות בע"מ הנה התארגנות עסקית חדשה יחסית, שנועדה לענות על צרכים **מיוחדים של המשקיעים** תוך שילוב המאפיינים של התארגנויות עסקיות מסורתיות
- ✓ יתרון חשוב בשותפות בע"מ הנו **הפטור ממס החברות**

15

ישויות עסקיות: השותפות בע"מ

- **השותפות בע"מ** מגבילה את אחריות הבעלים ולכן נתונה ל**רגולציה כבדה יותר** מאשר שותפות רגילה, אולם פחות כבדה מזו של החברה בע"מ (מכיוון ואינה מנפיקה מניות)
- ✓ על השותפות בע"מ **אין חובת הגשה של תזכיר התאגדות** ומסמכי משנה; הנהלים יכולים להופיע בהסכם השותפים
- ✓ **במידה ואין הסכם**, תחול ברירת המחדל המוגדרת בחוק
- ✓ בדומה לחברה בע"מ, שותפות בע"מ חייבת ברישום אצל **רשם החברות** וכן בהגשת הסכם החתום ע"י לפחות שני פרטים המוגדרים **חברים (ולא שותפים)** בשותפות בע"מ
- ✓ שותפות בע"מ חייבת בהגשת **דו"חות שנתיים לביקורת**, אך בד"כ רק אם נפח פעילותה הכספית עובר רף מסוים

16

ישויות עסקיות: השותפות בע"מ לעומת מוגבלת

- למניעת בלבול, חשוב לציין את ההבדל המהותי בין שתי הגדרות דומות לכאורה: **השותפות בע"מ ושותפות מוגבלת**
- ✓ **השותפות בע"מ** (limited liability partnership) הנה כפי שהוסבר התארגנות עם **עירבון מוגבל של כל הבעלים**
- ✓ **השותפות המוגבלת** (limited partnership) הנה צורת שותפות אחרת, שבה **עירבונם של חלק מהבעלים בלבד** הנו מוגבל, ולחלקם (לפחות לאחד) עירבון בלתי מוגבל
- ✓ במקרה של שותפות מוגבלת, עירבונם של חלק מהבעלים מוגבל אך בתמורה הם בד"כ **מוותרים על חלק מהשליטה** בעסק ו/או חותמים על **הסכם המגביל את חלקם ברווח**
- ✓ אנו נדלג על תיאור מפורט של השותפות המוגבלת, אך נציין כי כפי שניתן לראות היא מהווה צורת התארגנות **היברידית נוספת שמשלבת מאפיינים של צורות אחרות**

17

ישויות עסקיות: יתרונות וחסרונות

- בהקשר לקבלת החלטות עסקיות (ראו שיעור 1): **אחת ההחלטות החשובות בהפעלת העסק היא צורתו הארגונית**
- מטרת ההחלטה במקרה זה היא הגדרת העסק כצורה ארגונית שתאפשר פעילות מתוכננת תוך ניצול יתרונות ומניעת חסרונות מיותרים (תחת חוקי מדינה ספציפית)
- ✓ לדוגמא, צורת התארגנות מיוחדת בארה"ב היא **s-corp**, הדומה לחברה שהיא בע"מ אבל גם **פטורה ממס החברות**, כמו עסק יחיד (צורה דומה בארץ מכונה "חברה שקופה")
- מתוך הצורות הבסיסיות שנסקרו עד כאן, בעלות היחיד היא הצורה הנפוצה ביותר במובן שיש הרבה יותר עסקים **בבעלות יחיד מעסקים שהם חברות בע"מ או שותפויות**
- עם זאת, מבחינת הנפח הכספי של פעילות עסקית, חברות בע"מ **חשובות הרבה מעבר לשותפויות והיחידים גם יחד**

18

חברה בע"מ: חברות פרטיות וציבוריות

- עד כה התייחסנו לחברה בע"מ תוך הנחה שהיא חברה ציבורית; **סוג אחר של חברות בע"מ – חברה פרטית** (בלועזית ההבדל בין public ל- private company)
- **החברה הציבורית** חייבת להירשם כך אצל רשם החברות ובתזכיר התאגדות; חברה לא יכולה להירשם כציבורית אם **הון המניות המונפק** הראשוני אינו מגיע לרף מסוים
- ✓ ההגדרה אינה קשורה כלל להיותה של החברה בבעלות **ציבורית (ממשלתית) או פרטית**, ורובן בפועל הן פרטיות
- **חברה בע"מ שאינה נרשמה כציבורית מוגדרת כפרטית**
- ✓ חברות פרטיות בד"כ נמצאות בבעלות מספר פרטים קטן
- ✓ לחברה פרטית בע"מ **אין זכות להציע מניות לציבור**; לכן החברה שרוצה להיסחר בשוקים חייבת להיות ציבורית

19

חברה בע"מ: יתרונות

- ✓ מאכן ואילך בדיון בחברות בע"מ, כל עוד לא ציון אחרת, הכוונה היא **לחברה ציבורית אשר מניותיה נסחרות בשוק**
- כעת נחזור לחברה בע"מ ונפרט אודות יתרונותיה וחסרונותיה היחסיים **לעומת צורות אחרות ובכלל**
- אחד היתרונות העיקריים הוא **הקלות בגיוס המשאבים**, הנובעת בעיקר מעירבונם המוגבל של בעלי החברה בע"מ
- ✓ חברות רבות חשופות **לסיכון של צבירת חובות גדולים**, במיוחד חברות ביטוח, שאולי לא היו קיימות ללא 'בע"מ'
- ✓ חברות תעשייתיות זקוקות לנפחי הון גבוהים מאוד, מה שמחייב **שיתוף מספר גדול של אנשים**; פחות אנשים היו מוכנים לשאת בעירבון לא מוגבל בחברה שלא בשליטתם

20

חברה בע"מ: חסרונות

- החסרונות של חברה בע"מ תלויים בבעלי עניין ספציפיים:
- 1. בעלי חוב: במקרה של חוסר יכולת פירעון (insolvency) **נכסי החברה בד"כ אינם מכסים את כל החובות**, ועירבון מוגבל שולל את האפשרות לגבות את החובות במלואם
- 2. בעלי החברה: הבעיה העיקרית היא **בעיית הסוכן** (שיעור 1); החברה נתונה לשליטת הנציגים בעלי עניינים משלהם
- 3. החברה כישות נפרדת: בעלי החברה הם משקיעים 'זרים' שאינם **משתתפים בניהול החברה** הפעיל ולעתים קרובות שואפים להפקת רווחים קצרי טווח תוך מסחר במניות
- ✦ לסיכום, צורת העסק של חברה בע"מ מאפשרת **ניצול יתרונות לגודל** תוך צמצום סיכונים, אך איננה נטולת חסרונות, והחלטת ההגדרה העסקית חייבת להתייחס **ליתרונות וחסרונות במקביל ובצורה אחראית ושקולה**

21

צורות התאגדות בארץ

- הסוגים הנפוצים ביותר של התאגדות עסקית בארץ הנם:
- 1. **עסק היחיד** (עצמאי), כמוסבר לעיל; יכול להיות מוגדר כ**עוסק מורשה** (מחזור הכנסות גדול יחסית, העסק גובה מע"מ) או **עוסק פטור** (מחזור הכנסות נמוך, ללא מע"מ)
- 2. **שותפות**, כמוסבר לעיל; שניים או יותר שותפים (תיתכן מגבלת תקרה) שאין הפרדה משפטית בינם לבין העסק
- 3. **חברה בע"מ**, כמוסבר לעיל; החברה מהווה ישות משפטית נפרדת מבעליה, ולכן תביעה משפטית כנגד החברה בד"כ **אינה יכולה להיות מופנית כלפי בעליה**
- ✓ הסייג לנקודה האחרונה מהווים המקרים של התנהלות בעלים פסולה **בניגוד לחוק**; במקרים אלו בימ"ש מסיר את ההפרדה בין חברה לבעליה באמצעות **"הרמת מסך"**

22

מקורות מימון: טווח בינוני

- כל צורת התארגנות עסקית זקוקה **למימון הפעילות השוטפת**; להלן נדון בנושא מקורות המימון לטווח קצר (לרוב פחות משנה) ולטווח בינוני (בד"כ בין שנה ל-5 שנים)
- ✓ נושא המימון לטווח ארוך (מעל 5 שנים) כרוך בנייתוח של **כלים פיננסיים** (מניות ואג"ח) בהם נעסוק בהמשך הקורס
- למימון לטווח הבינוני (שהוא בין שנה ל-5 שנים) קיימות שיטות שונות שמתוכן נדון **בדרכים הנפוצות הבאות**:
- ✓ שכר-מכר (hire-purchase)
- ✓ אשראי (credit)
- ✓ חכירה (leasing)
- ✓ הלוואה בנקאית (bank loan)

23

מקורות מימון: טווח בינוני – שכר-מכר ואשראי

- **שכר-מכר** הנו הסכם שבמסגרתו הרכוש **נשכר** לתקופת זמן מוגדרת (במהלכה משולמים דמי שכירות) שבתומה **הרכוש נמכר לשוכר** (הבעלות מועברת עם תשלום אחרון)
- ✓ בד"כ תשלום דמי שכירות אחרון מהווה תשלום הרכישה
- ✓ **המשכיר יכול לדרוש החזרת רכוש במקרה של אי תשלום**
- ✓ שכר-מכר הנו שיטת מימון נוחה במקרים שבהם רכישת ציוד ישירה (רגילה) כרוכה ב**הוצאות מיידיות גבוהות**
- **הסכם אשראי** מאפשר רכישת ציוד שבמסגרתה הבעלות עוברת לקונה **באופן מיידי** והתמורה מחולקת לתשלומים קצובים המועברים למוכר לאורך תקופת זמן מוגדרת
- ✓ הבעלות עוברת לקונה בעת כריתת ההסכם, לכן המוכר **אינו יכול לדרוש החזרת הרכוש במקרה של אי תשלום**

24

מקורות מימון: טווח בינוני - חכירה

- **חכירה** (החכר) מהווה הסכם שבמסגרתו החוכר מקבל **רשות להשתמש ברכוש** למטרותיו, בתמורה לתשלומים קצובים מוגדרים מראש, **והבעלות אינה מחליפה ידיים**
- ✓ לעתים הסכם החכירה כולל **אופציית העברת הבעלות** בסוף, שהופכת אותו לדומה (אך לא שקול) לשכר-מכר
- ✓ לעומת שכר-מכר, הקנייה היא רק **אופציה**; כמו כן מחיר המימוש של האופציה בד"כ יסקף ערכו השיורי של הנכס
- ❖ קיימים שני סוגים של הסכמי חכירה: **תפעולי ומימוני**
- ✓ בהסכם התפעולי **משך החכירה נמוך** משמעותית מאורך המשווער של חיי הנכס ורוב ערך הנכס נשאר בידי בעליו
- ✓ בהסכם המימוני **משך החכירה דומה לאורך** המשווער של **חיי הנכס**, ולכן החוכר למעשה קונה את הנכס בתשלומים

25

מקורות מימון: טווח בינוני - הלוואה בנקאית

- **הלוואה בנקאית** מהווה הסכם שבמסגרתו סכום מוגדר (גובה ההלוואה) מועבר מהבנק אל הלווה, אשר מתחייב לתשלומי קרן/ריבית קצובים עפ"י תנאים מוגדרים מראש
- ✓ בד"כ **כל נכסי הלווה משמשים כעירבון להלוואה**, אם כי לא תמיד הבנק דורש עירבון הולם (משבר אשראי 2007)
- ✓ יתכנו הסדרי תשלומים שונים כתלות בתנאים שונים, אך **לרוב תשלומי ריבית הם משתנים** כדי לצמצם סיכון הבנק
- ❖ קיימים סוגים של **הלוואות בנקאיות ייחודיות**, לדוגמא:
  - ✓ **שירותי מילווה** (loan facilities) מאפשרים משיכת הלוואה הדרגתית לפי הצורך (סוג של אוברדרפט)
  - ✓ **הלוואות סינדיקט** (syndicated loan) היא הלוואה משולבת ממספר בנקים שונים (של סכום גבוה במיוחד)

26

מקורות מימון: טווח קצר

- ✓ **מימון לטווח קצר** (עד שנה אחת) נועד לענות על צרכי העסק הקשורים לפעילותו השוטפת; להלן נסקור:
  1. משיכת יתר בנקאית (bank overdraft)
  2. אשראי מסחרי (trade credit)
  3. נְכִיסָה (factoring)
  4. שטר חליפין (bill of exchange)
  5. נייר ערך מסחרי (commercial paper)
- שימו לב: רוב מקורות המימון לטווח בינוני שנסקרו לעיל וסוגים 1 - 3 של מקורות לטווח קצר לעיל, **אינם נסחרים** בשוק ההון; **שטרי חליפין ונייע מסחרי הם נייע סחירים**
- ✓ הערה: **הלוואות** בנקאיות (דוגמת משכנתאות) לעתים נסחרות בשוקי ההון (גם כאן ראו משבר אשראי 2007)

27

מקורות מימון: טווח קצר - אוברדרפט ואשראי מסחרי

- **משיכת יתר בנקאית** (אוברדרפט) מהווה אפשרות של משיכת כספים מח-ן שוטף עד ליתרה (שלילית) מוגדרת בשונה מהלוואות, **הריבית משולמת רק על החלק השלילי** ואין תשלומי קרן מפורשים (כגון סגירת מינוס הדרגתית)
- ✓ **הריבית היא בד"כ משתנה** (ע"מ לצמצם את סיכוני הבנק) וגבוהה מזאת בהלוואות בנקאיות בעלות היקפים דומים
- **אשראי מסחרי** מהווה הסכם בין חברה לספק שבמסגרתו התשלום עבור השירותים או הסחורות נדחה בזמן מוגדר
- ✓ לרוב **הדחייה בתשלום אינה גוררת חיוב ריבית**, ולעתים אף היותור על הדחייה מזכה הקונה בהנחה (הנחת מזומן)
- ✓ מבחינתו של עסק, **אשראי מסחרי מהווה דרך מימון חינם** שכדאי לנצל עד תום, כל עוד זה לא פוגע ביחסים עם ספק

28

מקורות מימון: טווח קצר - נכיסה

- **נְכִיסָה** (factoring) מהווה דרך מימון טווח קצר **חילופית לאשראי מסחרי** (שיכול לגרום לבעיות אצל ספק השירות)
- נכיסה היא **העברת הזכות לגביית התשלומים הנדחים לגורם שלישי** (נוכס - factor), בתמורה לתשלום מיידי של חלק משווי החובות, כביטוי לריבית, עמלה וסיכון
- ✓ **בנכיסה ללא זכות חזרה** (non-recourse factoring), הנוכס נוטל אחריות לגביית חובות מלקוחותיו של הספק (לחץ מצד הנוכס עלול לפגוע ביחסים בין ספק ללקוחותיו)
- ✓ **בנכיסה עם זכות חזרה** (recourse factoring), הספק גובה את החובות מלקוחותיו ומעביר תקבולים לנוכס (במקרה זה אין כל מגע בין נוכס ללקוחותיו של הספק, אך הנוכס יגבה מהספק ריבית בשל חוסר שליטה בגבייה)

מקורות מימון: טווח קצר - נכיסה

- **נכיסה ללא זכות חזרה** מאפשרת קבלת כספים מוקדמת, מספקת מגן כנגד חובות מסופקים, וחוסכת זמן ומאמץ
- ✓ החברה מקבלת **חשבונית** (invoice) מהספק, אשר שולח העתק החשבונית לנוכס, והנוכס משלם (חלק מהסכום) מיידי וכן נוטל אחריות לגביית החוב בהתאם לחשבונית
- **נכיסה עם זכות חזרה** מאפשרת קבלת כספים מוקדמת **בלבד**, בעוד האחריות לגביית החובות נשארת על הספק
- ✓ גם כאן הספק שולח חשבונית לחברה והעתק לנוכס, שמשלם (חלק מהסכום) מיידי; **אולם הספק חייב לגבות גם את החוב** בהתאם לחשבונית ולהעביר התקבול לנוכס
- **בנכיסה עם זכות חזרה**, סיכון האשראי נותר בצד הספק

30

מקורות מימון: טווח קצר – שטרי חליפין

- שטר חליפין (bill of exchange) מהווה דרך מימון של טווח קצר, הדומה לאשראי אך שונה בהיבט טכני חשוב: במקרה האשראי, הספק ממציא לחברה חשבונית תשלום במקום זאת, הספק יכול לקבל מהחברה שטר חליפין המהווה התחייבות לתשלום החוב, החתומה ע"י החברה
- ✓ בשונה מחשבונית פשוטה, הספק יכול למכור את שטר החליפין החתום, ולכן שטר חליפין מהווה ני"ע סחיר (שימו לב לדמיון ולהבדל בין שטר חליפין לנכיסה)
- שטרי חליפין בד"כ מגובים ע"י בנק השקעות שמתחייב לכבד אותם אם החברה המנפיקה אינה מסוגלת לשלם
- ✓ על החברה לפנות לבנק השקעות מבעוד מועד ולהציג הוכחות לאמינותה ואיתנותה כדי להפיק שטרי חליפין

31

מקורות מימון: טווח קצר – שטרי חליפין

- שטר חליפין ידוע גם כנייר נושא שני שמות (two-name paper), משום שנושא שם החברה ושם הבנק להשקעות לעתים, לבנקים אחדים זכות מתן גיבוי לשטרי חליפין "כשירים" (eligible) שניתנים למכירה לבנק המרכזי
- ✓ שטרי חליפין כשירים נחשבים לני"ע בטוחים ולכן מחירים יהיה קרוב למחיר אג"ח ממשלתית (ני"ע "חסר סיכון")
- ✓ שטרי חליפין שאינם כשירים יהיו בטוחים פחות ולכן מחירים יהיה נמוך יותר (כפיצוי בעבור הסיכון שבהם)
- כאמור, באופן כללי שטרי חליפין מהווים ני"ע סחיר שניתן למכירה לגורם שלישי כדרך מימון לטווח קצר
- ✓ ספק של שירותים או סחורות שקיבל בתמורה לשירותיו שטר חליפין, יכול למכור אותו ולא לחכות ליום הפירעון

32

מקורות מימון: טווח קצר – ני"ע מסחריים

- נייר ערך מסחרי (commercial paper) מהווה סוג של לקיחת הלוואה לטווח קצר, המקובלת בחברות גדולות מבחינתה של החברה זהו תחליף לאובדרפט והלוואות
- ✓ ני"ע מסחרי מהווה התחייבות של החברה לשלם למציג המסמך סכום מוגדר מראש, לאחר תאריך מוגדר מראש
- ני"ע מסחרי מהווה למעשה סוג של איגרת חוב (כלי פיננסי שנלמד בהרחבה בהמשך): זהו מסמך שנמכר במחיר שמתחת ל- "ערכו הנקוב" (הסכום הרשום בו)
- ✓ קונה ני"ע מסחרי למעשה מלווה את המחיר המשולם
- ✓ ני"ע מסחרי מסוכן יותר מאג"ח ממשלתית ולכן מחירו נמוך ממחיר אג"ח ממשלתית דומה (והתשואה גבוהה יותר; ההפרש תלוי בסיכון ולכן בדרוג אשראי המנפיק)

33

מקורות מימון: טווח קצר – ני"ע מסחריים

- נייר ערך מסחרי הנו ני"ע שנשחר בשוקי ההון הפתוחים שוק פעיל לני"ע מסחריים קיים במדינות רבות באירופה ובארה"ב (אם כי בד"כ לא בבורסות אלא מעבר לדלפק)
- ✓ לעומת שטרי החליפין, ני"ע מסחרי נושא שם אחד בלבד (single-name paper), והוא זה של החברה המנפיקה
- הנפקת ני"ע מסחריים כרוכה בעמידה בשורת דרישות מסדירות שנועדו להגן על המשקיעים: לדוגמא, החברה המנפיקה בד"כ חייבת להיות ציבורית עם מניות בבורסה
- ✓ ערך נקוב מינימאלי נקבע עפ"י דרישות הרשות לני"ע
- ✓ זמן לפדיון של ני"ע מסחריים בד"כ מגיע עד ל- 270 ימים (בארה"ב זהו הזמן המרבי שאינו מחייב רישום ב- SEC)

34

סיכום

- לסיכום, בחלקו הראשון של השיעור סקרנו צורות עסקיות שונות; לא כל הצורות הארגוניות נסקרו כאן, אך חשוב: לדעת לזהות צורות ספציפיות עפ"י מאפיינים עיקריים
- ✓ לדעת לנתח יתרונות וחסרונות יחסיים של צורות שונות
- ✓ לדעת לנצל ידע של צורות ספציפיות לניתוח צורות אחרות, ייחודיות או פחות מוכרות (כגון הקיימות במדינות שונות)
- בחלקו השני של השיעור סקרנו מקורות עיקריים של מימון חברות לטווח קצר ובינוני; בהקשר הזה חשוב:
- ✓ לדעת לזהות מקורות ספציפיים עפ"י מאפיינים עיקריים
- ✓ לדעת לנתח יתרונות וחסרונות יחסיים של מקורות שונים
- ✓ לדעת לנצל ידע של מקורות עיקריים לניתוח של מקורות מימון חלופיים, כולל אלו הייחודיים למדינות ספציפיות

35

בהמשך

- רצף הנושאים – עד כאן:
- ✓ סקרנו עקרונות מימון בסיסיים ויעדיה של חברה ציבורית
- ✓ סקרנו צורות נפוצות של ישויות עסקיות ומקורות מימון בשיעורים הקרובים:
- ✓ נתמקד בניתוח של חברה ציבורית, ללא הגבלת הכלליות
- ✓ נציג כלים פיננסיים עיקריים (מניות ואג"ח) המהווים גם מקורות המימון לטווח ארוך, וכן כלים פיננסיים נוספים
- ✓ בכך נסלול דרך להבנת אחד הנושאים הבסיסיים ביותר במימון – מימון חברה באמצעות הון זר לעומת הון עצמי
- ✓ מנושא זה נעבור לנושאים המעשיים הבעייתיים ביותר – נושא המינוף (מבנה ההון) ומחיר ההון המשוקלל, ומכאן לנושא של הערכת הפרויקטים וקבלת החלטות השקעה

36

תכנית הקורס

✓ מבוא וסקירה רחבה של יסודות המימון

➤ **ישויות עסקיות שונות ומקורות המימון**

✓ כלים פיננסיים עיקריים (בסיסיים ונגזרים)

✓ הנפקת ני"ע למסחר ציבורי בבורסה

✓ ניתוח דו"חות ויחסים פיננסיים

✓ מחיר ההון המשוקלל של חברה

✓ מבנה ההון של חברה ומדיניות הדיבידנד

✓ הערכת פרויקטים וקבלת החלטות השקעה

❖ כל הנושאים קשורים קשר הדוק, כפי שהוסבר בשיעור 1;

הבנת השיעורים הבאים מותנית בשליטה בחומר הקודם